

הלכות פסח סימן תמח

ג משנה שם ג \*המץ של ישראל \*שעבר עליו הפסח (ז) אסור (ח) פתחא, \*אפלו (ח) הניחו שוגג (ט) או ד נמי... אגוס. (י) \*הואם מכרו או נתנו (יא) לאינו יהודי (כ) [מ] (יב) ישמחוץ לפית לרם הפסח, אף-על-פי ה"א בפרק ב רפנים 1 בתיאור סדר הדין...

שערי תשובה

ולא בא לטאל עד אחר הפסח, והנה שהוא אסור פתחא, ע"ש, ק"ה העסק לי טעמי' ונחן המשיכה לא ראייה, ואפ"ר דמיני פוענן שהפאל"ץ! סנה גדין ראי לאכילה, האליב הו"ל נקשה דקריל כסיס המיו רשרי, וע"ש ס"ק טו: [כ] שמוחוץ, עב"ט. וע"ן בשו"ת ביתאשרים סימן לו, אחר שפטר מפעו והמשרה צריף הישראל לומר בפרט שאינו רוצה לקבלו כדי שלא יתחייב באחריותו, לשלם ג"כ אסור כמש"ל סימן תמ, ח"י: (ז) פתחא, דקנסתו והואיל ועבר (ח) שמוחוץ, ארנא ומלא נקט, ה"ה אפלו אינו יהודי ששרי כסדר, אפלו

באר היטב

שרי: ומ"ט אם לא אפר הכי שרי קדינא אפלו היה בפעול המשפחה אינו קונה לו בעל פרוו, דאסורא לא נימא לה דלקני נאי גלי דעשה דנימא לה שרף בה זכיה, ע"ן תמ"ו ס"ג; ונ"ל דכל זה בדרון וכה"ג שאין באחריות ישאל, אבל אם האינו יהודי מביא לבית ישאל למכור או להפקידו אפלו אז דהא אפלו אם אינו חייב באחריותו בדין אלא שידע שאינו יהודי אלם ויכפרו על ב"י, ע"י סימן תמו ס"ב ונאפלו לאחרים אסור, פ"ח, וע"ן סימן תמט: משנת שלו, ט"ז, והנה כשאין עבר גנזני שלו, ח"י. וכ"כ בשו"ת ש"א סימן ג

באר הלקה

ע"ן שם: \* המץ של ישראל, והגול חמץ ועבר עליו הפסח אם פטר החמץ לגול, ע"ן בנודע ביהודה מהרורא קמא ארנח"ים סימן כ שעוד להק"ב, ותעוררים חולקים עליהם, ודבריהם מבאר בעשור הלכות בעור המץ חן קנה הרמב"ן פרק כל שעה הירש"א בהמקרים הלואה שם, שכלם נספו מסוגא דהפול לאסור אפלי עלטא, וקבר יש טו האחרונים שהעירו סדר הירש"א ה"ל, מיהו, בגול עפ"י המץ של ישראל ועבר עליו הפסח, קצוד גאליה רבה להמיר, והעמיקו בפור קדמים, וכן כתב מהר"ם אלגאזי: \* שעבר עליו הפסח, והספק חמץ שעבר עליו הפסח, ותפאר דינו לקמן סימן תמט: \* אפלו הניחו שוגג או אגוס, ע"ן במשנה ברורה, הקהבר סתם ולא פרש אי מיר שמתחמ שוגג או אגוס לא בער וגם לא בעל ומשום הכי אסר, אכל אם בעל, אף שלא בודק בתחמ אגוס מפר כיון שצ"ל פ"ינים קום עקר הדין מראורתא, או אפלו ככאל והניחו מלבער מחמת אגוס גמי אסור, ונחלקו בזה האחרונים, ע"ן לקמן סעיף ה לע"ן פ"ל, דלדעת הפוסקים שם בקדק הבטל ומצא אחר הפסח, פ"ל שכן הכא שלא בודק כלל אף שהיה אגוס על זה, אף לדעת הפוסקים שם בבדק ובטל, יש לומר שהוא הדין הכא אף שלא בודק, טבל מקום פית שניה אגוס בזה לא גרע מבדק ובטל ומצא אחר הפסח, וכן מבאר בחשוכת הורח"השלמים והאלה רבה, וע"ן בחשוכת רבי גקיקא אגור סימן כג, ודניא דבר קטננו כענין ה לטמן אמלקין פתחא במקום הסוד מרבה, והוא הדין ככא, וע"ן בספר שדה חמד שנתרף מאד פטרני דנים אלה נדע עוד, דהאחרונים העמיקו השוכת רב"ז בפענא דלתתו נרדים המשותים בתוים של ישראל חסים של בעל התמים קדי שיהיה מוכנים להחניה למתרת הפסח, ופסק דמפר לערכם עם חסים אחרים וחסון הכל והוכרו לישראל, ובפרי חדש סמה על זה, דאפלו בלא נחבקעו, לטסק המסבר בסימן תסו דלמיקלניה בענינהו אסורי, על-כ"פנים מעטה יש לאסר לטחנם בבטול רוב לפי שאין מבטלין אסור לכתחלה? והשיב עליו בספר משה יהודה, דכיון דחיים טוב אחריו אין אסורו אלא מדרבנן, וגם לחיכה דחיים איה אסיה מפעור הדין אלא מחמת מנהג, דלקמן סימן תנג סעיף ה, אין לאסר בזה משום מבטלין אסור לכתחלה, ומסים עוד, דלא התיר הרב"ז אלא למכר לאחר, אבל לדידה גיפה על-כ"פנים אסור העל-כ"פנים בטל אסור לכתחלה, ובדקנמא לן במבטל אסור דאסור לדידה, ע"ן שם, ואנו מצאנו השוכה זו ברב"ז סימן אלף ט"ז ונעתקנה בכאן בשלמות, דכפי הנראה לא ראו שניהם בגוף התשובה, וזה לשונו שם אחר שקבת לשון השאלה: והמרהי מכמה טעמים: הנה, שחביאו לי מהטעה פמוצאי יום טוב וראיתי אותה שחיה לבשה ולא הוציח לדי חמוץ ולא לידי קפ"ץ: ותו, דהי' זמן אסורו דהדין והרי אסורא דרנפן בוינן דרנפן: ותו, דהטעמא דאסורא משום אגוס וטקא ליכא למקנסה האגוס הנה, ואי משום דעבר אכל נראה וכל נפצא, לימא, דהא קיום טוב לא תרי אפשר לבשרו, ואי משום דהוי לה לבטלה קרם שפחמין, ובי לועזו אין זה חמץ, הלכך ליכא למקנסה: ותו, כיון דלאחר זמנו אין אסורו אלא מדרבנן, מבטלין אותו רוב לכתחלה, קל שבאסורין דהני תרומת תרצה לארץ דמבטלין אותו רוב לכתחלה: והי' הטעמים הללו המהרי לו לערבו מצט מצט עם שאר החטה ולמקרו אפלו לישראל, עד כאן לשונו. תפוש דכונת הרב"ז לתתיר אפלו לעצמו, ולפי שהעמיקו דבדין ולמקרו לישראל והשמיטה פבת יאפלו, הביאו למשה יהודה לומר דלעצמו אסור, ואינו-כן: \* ואם מכרו.

משנה ברורה

זה (ט) אפלו אם מרצה לו מקום להניחו שרי: (ט) וצריף להסר לכפוח עליו קלי עד הערב אם הוא שבת או יום טוב, אפלו יום טוב האחרון, אלא-אם-כן הביאו ביום טוב האחרון סמוף לתשכחה, שפיעה מועטת אין לחש שפמא לשבת וראקלפ, ואם הוא הל- המועד צריף לעשות לפניו מרצה גביה עשרה טפחים: כמו שנתבאר לעיל סימן תמ: ג (ז) אסור פתחא, דקנסתו ורנפן: הואיל ועבר עליו ככל נראה וכל נמצא: [גמרא: (ח) הניחו שוגג, שלא ידע (י) מאותו חמץ: (ט) או אגוס, רוצה לומר, שידע, (יא) אלא שהיה אגוס, שלא היה יכול לבערו; ואף-על-פי דכנה לא עבר אבל-ינראה, (יב) אפלו הכי קנסתו המרא אטו אסורא, דאי שריקן לה אתי לשהיה לכתחלה ועבר עלה, וע"ן בבאר הלקה. כתב בית-הלל ביונה-דעה סימן קלב: נשאלתי על ישראל אחר שהיה לו קרם פסח ברחים של נכרי דגן לטחן, ותעפכ הדגן ברחים עד הל-מועד של פסח, וכאשר הגיע יום שביעי של פסח הלך הנכרי וטחן הדגן של ישראל ועשה מן הקמח לחם ואפה הפת, והביא הפת לישראל ככף אחר הפסח, והשביט ששטר לקח הדמים פעד הפת ההוא מן הנכרי, והנכרי ההוא יאכלפי או למפרפ לנכרי: ע"ן שם, והחוק-יעקב חסיים דמפר אף באכילה, מטעם שפמא החליף העפרים הדגן והיו רק ספק חמץ שעבר עליו הפסח (וע"ן לקמן סימן תמט). וכביח-מאיר מצוד להמיר באכילה מטעם אחר, דאף-על-גב דספק המסבר דכין בשוגג ובין באגוס, לאו כל אגוס שויים, ובאגוס בנה רלא היה יכול לל לאסורין אדעמה שפאפה העפרים מקמחו חמץ, בודאי לא קנסתו חכמים, ע"ן שם, וע"ן בבאר הלקה מה שפכתבו בשם הרב"ז, אם הניח ישראל חטים ברחים ובא עכ"ם ואמר לישראל שלקחו וטחנו, ע"ן בהק-יעקב בשם חנוך-בית-יהודה דיש כאן הרבה ספקות להקל, ובפרי-מגדים מפסק הכי שדבר אנשי המקום ללחות החטים קרם השחינה, (יג) ומצוד שפילקינו העכ"ם בחטים אחרים: (יד) ואם מכרו וכו'. ובאניה קנזנים קונה עכ"ם, כתבנו לקמה בסוף הסעיף: (יא) לאינו יהודי, ולישראל מומר (יז) אסור למכור, דרינו פנישאל לכל דבר, ועובר עוד משום לפני עזרי: (יח) והחמץ אסור לאחר הפסח בהנאה, ובדעבד אם מכר לישראל מומר כדבר מועט מפני שהוא מכירו וידע בו שיהויר לו אחר הפסח, מאחר שפעה וסבר דמומר דינו כעפרים, (טו) יש להתיר לו במקום הספק מרבה לאמר למומר שיעלף חמץ עם עכ"ם על חמץ אחר או שיקננו, ויהיו אותם החליפין או הדמים מותרים, וכמו שנתבאר בסוף סימן תמג: (יב) שמוחוץ לפית, כתבי האחרונים, שאין קפידא בעפרים גופא

שער הציון

(ח) פשוט: (ט) אחרונים: (י) משה-יהודה: (יא) גם זה שם: (יב) חמיר-משה, וכן מבאר בחדושי מנח"ם סלאנה, וכן מניח לשון סרמכ"ם, ע"ן שם: (יג) ובאמת אפלו לרבריו יש כאן צדון ספק-ספקא, שפמא לא לתחו עד שנתחמץ, ושפמא הלתיחה היה אחר הפסח, גם יש לצוד על-פי מה שכתב בית-מאיר דבאגוס רלא הני לה לאסורין אדעמה אין להמיר, ואפשר דגם הכא לא אסיק אדעמה, ועל-כן נראה דבמקום שאין העפרים רוצין להחליף מסר הקמח גופא: (יד) אחרונים, והוא הדין פן מוכרת אפלו אכיו נכרי, דולדה פמיה, פן כתבי האחרונים, וע"ן בפרי-מגדים: (טו) אחרונים:

תרגום: 1 לתת.



## הלכות פסח סימן תמה

### ביאורים ומוספים

ס"א) לענין נכרי שנגע ביינו של ישראל ואסור בהנאה משום יין נטר, שיכול ישראל ליקח מהנכרי את דמי יינו או שהנכרי שנגע ביינו ימכרנו לנכרי אחר בדמים ויתנם לישראל, משום שאינו נחשב שהישראל נהנה מהיין אלא שמקבל מהנכרי דמי הזיוק של היין, וגם באופן שהנכרי עשה כן בשוגג ולא התכוין להזיק לישראל, שהוא פטור מלשלם, מבואר בש"ך שם (ס"ק ב) שמימי יכול הישראל ליקח דמיו מן הנכרי משום שהזיוק לו, וכן בעניינו כתב הבית הלל שם שאף שהנכרי אפה את הפת של הישראל כדי להראות לישראל טובתו ולא כדי להזיקו, יכול הישראל ליקח דמיה מן הנכרי.

#### [משנ"ב ס"ק יא]

ועובר ע"ד משום 'לפני עגרי'.

23) והמוש"ב חמץ לישראל מומר בפסח, ויש ביבולתו של המומר לקחתו לבר, כתב לעיל (סי' שמו ס"ק ו) לענין הוצאה בשבת מרשות לרשות, שאין בזה משום 'לפני עור' ואין אסור אלא מדרבנן משום 'מסייע ביד עוברי עברה', ואם הוא באופן שיכול למנוע את המומר מלקחת את החמץ, כתב בשע"צ שם (ס"ק ה) שהוא עובר על איסור מן התורה.

#### [ביה"ל ד"ה חמץ]

ע"ן פנודע ביהודה מהד"ר קמא אר"ח"ים סימן כ' שצ"ד להמ"ר, והאחרונים חולקים עליו<sup>25</sup> וכו', מצ"ד גאולה נכה להמ"ר, והעמיקו בפר"י מ"ר, וכן פ"ה מה"ר"ש אלגאזי<sup>26</sup>.

24) ובטעם הדבר כתב שם (ד"ה והנה אדבר ד"ה ועוד), שמה שכתב השר"ע לעיל (סי' חמ ס"ד) שהמפקיד חמצו עובר המפקיד ביבול יראה' הוא משום שהנפקד משאיל לו את מקומו של החמץ והריחו ברשותו של המפקיד, אבל הגזל חמץ אין משאיל לגזל את מקומו של החמץ, ומשום כך אין הגזל עובר ביבול יראה' שהרי אין החמץ ברשותו [וראה בביה"ל שם (ד"ה עובר) שהביא מחלוקת בגמ' זה ונשאר בצ"ע], ועוד, שאין החמץ ברשותו לענין זה שיכול למכור או להקדישו מה שאין כן במפקיד, ומה שעובר הגזלן ביבול יראה', אין זה אסור את החמץ, שהרי אין אדם אסור דבר שאינו שלו, ולקנוס את הגזלן ולאסור עליו את החמץ בהנאה, אין בזה תועלת, שהרי למרות שהחמץ אסור בהנאה מ"מ יכול הוא לומר לגזלן הרי שלך לפניך, ובוזו לשלם את הגזילה.

25) כן כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת ח"ג סי' לא) ובשו"ת רע"א (מהדו"ק סי' כג ד"ה מ"מ ודאי), ובואר החזו"א (או"ח סי' ק"ח ס"ק ד) שלמרות שאין תועלת לקנוס את הגזלן כגל, מ"מ כיון שחמץ זה היה של ישראל בפסח לא חילקו חכמים בדבר ואסרוהו, ויש בכך תועלת שאסור לגזלן ליהנות מן החמץ על כל פנים כל זמן שהוא אינו שב בתשובה ומחזיר את הגזילה, והוסיף, שאף הגזלן עובר ביבול יראה' משום שכל מקום שבו נמצא חמצו הרי הוא רשותו לענין לעבור עליו ביבול יראה'.

26) ובטעם הדבר כתב הא"ר (ס"ק א בשם החק יעקב), משום שאפשר שהגזלן הנכרי החליף את חמצו של הישראל בהמצו, והוסיף הא"ר, שאף אם ניכר שהחמץ הוא של הישראל יש להתירו, שהרי הן הגזלן והן הגזול אינם עוברים ביבול יראה', וכן ביאר הש"ד חמד (מערכת חמץ ומצה סי' ח ס"ק טו ד"ה ואם) בדעת המהר"ש וראה' שם שכתב, שיתכן שבגזל נכרי אין הגזלן עובר ביבול יראה' אף לשיטות לעיל שבטל ישראל עובר הגזלן ביבול יראה'.

#### [משנ"ב ס"ק יו]

אפילו אם מרצה לו מקום להניחו ע"י<sup>17</sup> וכו', אלא-אם-כן הביאוי ק"ו-ט"ב האחרון סמוך ל'שק' (18) וכו', צ"ד ל'שק' ל'פניו מ'חצה ג'בו' ע'ש'ה ט'פ'ים<sup>19</sup>.

17) אבל בפקדון, אם מביאו הנכרי לבית הישראל אפילו בלא אחריות ואפילו בחינם, כתב לעיל (סי' תמ ס"ק י) שלכתחילה אינו רשאי כלל לקבלו.

18) וסמוך לחשבת, מבואר בא"ר (ס"ק ד) שהיינו אחר המנחה ולמעלה.

19) ואם לא עשה מהיצה, כתב החזו"א (או"ח סי' קכד בהע' ל'ד' ב, א) שאינו נאסר משום כך באכילה לאחר הפסח.

#### [משנ"ב ס"ק יז]

דקנסוהו רבנן<sup>20</sup>, הואיל ועבר עליו ככל יראה וכל יצא<sup>21</sup>.

20) וקנס זה אינו על בעל החמץ בלבד, אלא כמו שמבואר בביה"ל (ד"ה חמץ) שמשום קנס זה אסרוהו אף על כל העולם, ובטעם הדבר כתב הערוך השלחן (ס"ו), שכיון שחמץ הוא דבר הנחוצו לאדם בכל השנה, חששו חכמים שאם לא נאסר אותו לכל ישראל יבואו בני אדם להערם כדי שיהיה מותר להם החמץ לאחר הפסח.

21) ומשום כך מי שנתערב לו חמץ בדבר שאינו חמץ באופן שהוא בטל מן התורה, כתב לעיל (סי' תנב ס"ק א וסי' תמו ס"ק קא ו-קב) שכיון שלא עבר ביבול יראה' מן התורה, מותר לאחר הפסח אף באכילה, חוץ מדעת הא"ר שאסור על כל פנים באכילה, אמנם, לענין המשהה חמץ נקשה בפסח, כתב שם (סי' תמו ס"ק קז) שלמרות שאין עוברים עליו ביבול יראה', מ"מ דעת רוב האחרונים לאסרו אחר הפסח על כל פנים באכילה.

ומי שהתערב לו פחות מכות חמץ, כתב לעיל (סי' תמו ס"ק קב ובביה"ל שם סי"א ד"ה בין) שלמרות שהתערב באופן שאינו בטל מן התורה, מ"מ מותר לאוכלו אחר הפסח, כיון שאין עוברים ביבול יראה' אלא כשיש בכל התערובת כוית חמץ [אפילו שלא בכדי אכילת פרס], וכתב שם, שיש אוסרים תערובת זו באכילה אחר הפסח כיון שהרבה פוסקים סוברים שעוברים ביבול יראה' אף על פחות מכוית, ונשאר שם בצ"ע למעשה.

המשהה בפסח פירושים של חמץ, כתב החזו"א (או"ח סי' קטו ס"ק יח) שלמרות שדאי ביטלם בלב שלם ואינו עובר עליהם ביבול יראה', מ"מ אסור לאוכלם אחר הפסח, כיון שלא חילקו חכמים בדבר.

חמץ של יתום קטן שאין לו אפוטרופוס ועבר עליו הפסח, כתב המשנ"ב לעיל (סי' תלד ס"ק טו) בשם הפמ"ג שיתכן שאינו נאסר באכילה כיון שאי אפשר לקנוס את הקטן, אמנם, הפמ"ג בפתחה כוללת (ח"ב אות ב) כתב שאסור לאכול חמץ של קטן שעבר עליו הפסח משום לא פלוג, וכתב בשו"ת הר צבי (או"ח ח"ב סי' מה) שיש לחלק בין קטן המוטל בעריסה שאין בו דעת כלל ואי אפשר לקנוסו, לבין קטן שהגיע לגיל חינוך ויש בו דעת, ובעין זה כתב הגרי"ח זונפלד (ספר תורת חיים תשובות סי' מז), והוסיף, שפשוט שאם אביו מר בו שיבער את החמץ וידע הקטן שאסור להשהות את החמץ, אין להקל ולאכול אחר הפסח.

#### [משנ"ב ס"ק יט]

והנכרי ההוא לאכלו או ימכרו לנכרי<sup>22</sup>.

22) ומקור היתר זה, כתב שם שהוא מדברי השו"ע (יור"ד סי' קלב

